

ELS OCELLS DEL PATI

Persona que presenta l'experiència: **Jesús Chivite Pérez** (CEIP Sant Josep – El Pi)
L'Hospitalet de Llobregat

1- CONTEXTUALITZACIÓ

A l'escola Sant Josep – El Pi, al barri de Sant Josep de l'Hospitalet de Llobregat, vam desenvolupar un treball al llarg del curs escolar 2001-2002 sobre "Els ocells del pati" on tots els alumnes del centre van treballar i participar en el projecte de formes diverses.

Al començament del curs el claustre de professors de l'escola ens vam plantejar treballar aquest tema de caire monogràfic amb diferents actuacions i treballs que més endavant veurem. El que va ser i és important d'aquest treball és que es despertí la curiositat per observar i aprendre fora de les aules per després fer les valoracions i estudis oportuns a dintre d'ella amb els estris adients.

Des d'aquell curs 2001-2002 fins l'actualitat han quedat uns treballs que es fan a l'escola de forma sistemàtica amb els alumnes de primària: fem les observacions al pati – sobre tot a les classes d'educació física o a l'esbarjo -, fem les anotacions a les graelles dels ocells observats, posem caps de niu i les mantenim, està disposada la menjadora, utilitzem el programa informàtic "Els ocells del pati" per aprendre i documentar-nos, fem servir els aparells d'observació: binocles i telescopi, ...

Fa dos cursos que l'escola ha canviat d'edifici dintre del mateix barri i les característiques de l'entorn són diferents, però no gaire. Amb les observacions que farem durant aquest curs 2004 – 2005 veurem si ens visiten els mateixos ocells o d'altres.

2- JUSTIFICACIÓ

La idea de treballar aquest tema va sorgir a partir de l'observació de l'escola i del seu entorn. Els ocells els tenim al voltant nostre i únicament cal parar una mica d'atenció. En diverses situacions tenim ocells per observar: quan acaba el pati menjant les restes d'esmorzars, al jardí entre els arbustos i els arbres, a la font quan beuen, als bassals quan es banyen, a les teulades cantant, a les menjadores, jugant al pati i a les classes d'educació física ens sobrevolen, etc. Podem

veure ocells de molts tipus – tenim localitzades ara 31 espècies bastant freqüents (veure annex 1) i d'altres que no ho són tant - que ens poden ser molt útils per aprendre aspectes molt interessants del nostre entorn i sobre la vida dels éssers vius.

El projecte dels ocells del pati és un treball interdisciplinari que té com a eix vertebrador un programa informàtic fet a la mida de les necessitats. Aquest programa - fet per l'autor del present article - ens permet reforçar les observacions fetes al pati i facilita l'assoliment dels objectius que més avall citem. Amb aquest treball amb l'ordinador es recullen diferents activitats educatives i d'aprenentatge sobre el

tema dels ocells. L'aplicació està feta amb el programa Clic 3.0 que és un entorn obert que permet adequar les feines al nivell i necessitats concretes (veure annex 2). Els alumnes es van familiaritzant amb els ocells que poden veure al pati de l'escola i tot jugant van aprenent el seu nom en diferents idiomes, el seu cant i els identifiquen per la seva forma i colors. Com és un treball globalitzador s'ha pretès que treballin altres matèries interrelacionant-les entre si. Així doncs, s'aprenen conceptes matemàtics, de llengües, de tradicions populars, de literatura, activitats plàstiques, etc.

3- OBJECTIUS

Ens vam marcar uns objectius a assolir. Aquí podem veure els més representatius:

- Respectar els ésser vius que ens envolten – plantes i animals - i que formen part de la nostra realitat més propera.
- Reconèixer que els ocells i d'altres animals formen part del nostre poble i ciutat.
- Recollir dades per escrit per l'anàlisi i estudi posterior.
- Comunicar als companys i professors vivències, observacions o experiències realitzades.
- Escoltar amb atenció les explicacions per una possible identificació.
- Respectar l'entorn.
- Saber utilitzar de forma correcta i responsable les eines i maquinari que es fa servir per treballar i fer observacions: ordinadors, binocles, telescopi, ...
- Saber cercar informacions de diferents fonts: guies, llibres, programes, internet.
- Conèixer els ocells que veiem al pati de l'escola i fer observacions dels seus costums, alimentació, plomatge, nius, ...
- Identificar-los en diferents situacions: en vol, caminant, als arbres, ...
- Conèixer les diferents parts d'un ocell i diferenciar els diferents tipus de plomes i la seva funció. Saber diferenciar les possibles diferències entre mascles i femelles.
- Veure actituds concretes en els ocells: època de zel, competència pels aliments que troben, delimitació del territori pel cant, ...
- Parlar de diferents temes relacionats amb ells com la migració, ocells en perill d'extinció, superpoblació d'ocells, ocells oportunistes,
- Escoltar amb atenció per identificar els cants i reconèixer els més característics.
- Construir caixes niu i menjadores.
- Gaudir de la companyia que ens proporcionen els ocells.
- Jugar i gaudir veient i escoltant els ocells del pati dintre de l'ordinador.
- Saber veure que els ocells formen part de la cultura popular i que hi ha una representació en les poesies, cançons, refranys, maneres de dir, dites, textos literaris.

4- DESCRIPCIÓ DE L'EXPERIÈNCIA

Els objectius han estat assolits amb les diferents activitats i treballs fets al llarg de tot el període de treball.

- Anotacions dels ocells observats al pati del centre mitjançant unes graelles destinades a tal efecte (veure annex 3) on cada mes es feia el buidat de la informació recollida i així teníem els noms dels ocells,

- Llocs, observadors, dates i altres anotacions d'interès... Amb tots aquests resums mensuals s'ha fet un estudi general de totes les observacions i les conclusions extretes sobre la feina.
- Recull fotogràfic dels ocells del pati i de les activitats fetes al centre.
- Tallers de l'àrea visual i plàstica (C. Superior). Fusteria: construcció de caps de niu i menjadores d'ocell. Pintura: ecosistemes diferents amb els ocells. Modelatge: mòbil de figures d'ocells fets de fang. (Cicle mitjà) Retallables, papiroflexia, pintura, plastilina, dibuix. (Infantil i C. Inicial)

• Sortides i colònies escolars. Delta de l'Ebre (C. Superior), Montseny (C. Inicial) i Granja escola (C. Mitjà).

- Sortides i colònies escolars. Delta de l'Ebre (C. Superior), Montseny (C. Inicial) i Granja escola (C. Mitjà).

- Observacions periòdiques a ull nu, amb prismàtics i telescopi dels ocells que comparteixen amb nosaltres el pati i el barri.
- Construcció de les seves pròpies disfresses d'ocells pels mestres de l'escola.
- Penjar caps de niu i menjadores als patis de l'escola.
- Guarnir passadissos amb murals, mòbils, caps de niu, pòsters, etc.

- Presentació als pares del projecte "Els ocells de pati" i del llibre "El rei dels ocells" a les tertúlies mensuals "Cafè i llibres".

- Treball a les sessions de música del tema: "Música i ocells". Recopilació de peces clàssiques on es tracti el tema d'ocells.

- Recull de cançons populars sobre ocells (mestra i alumnes de segon)
- Recull de contes i textos de literatura infantil.

- Recull de dites, refranys, frases fetes, endevinalles.
- Els noms dels ocells en diferents idiomes: català, castellà, anglès i nom científic.
- La revista escolar "ESJEP" ha dedicat un número monogràfic al tema dels ocells on tots els alumnes han participat amb treballs i articles.
- Per la setmana de Sant Jordi els alumnes de cicle superior han fet uns tallers de poesia sobre el tema: "Ocells i natura".
- Enlairada de globus amb un missatge, poema o escrit penjat de la corda per que volés i volés com els ocells.
- Elaboració de llibres col·lectius sobre contes, dites i refranys, projectes específics sobre un ocell, endevinalles.

- Muntatge de l'exposició "EL REI DELS OCELLS". Entre mestres, pares i alumnes la biblioteca escolar es va transformar en un bosc on s'accedia per una cova i on els visitants podien gaudir d'una estona agradable escoltant un conte, escoltar els cants dels ocells, mirar i remirar treballs fets pels alumnes de l'escola, fullejar llibres científics i de literatura sobre el tema de les aus, mirar fotografies sobre l'experiència dels alumnes i dels ocells, veure diferents reculls de plomes, nius, reclams, observar estris d'observació com els binocles i el telescopi. Tot això sota els arbres i els ocells que en aquest cas eren de paper i que donaven vida a aquest bosc temporal.

En definitiva, han estat un seguit d'activitats que s'han anat fent durant tot el curs escolar dintre de les matèries curriculars i activitats habituals que es fan a l'escola. Els mestres han tingut aquest referent dels ocells perquè en les seves classes i explicacions no haguessin de recórrer a exemples llunyans sinó a la realitat més propera a nosaltres i que també cal conèixer, respectar i observar per comprendre que també a les ciutats i els pobles ha

d'haver un equilibri entre els éssers vius que compartim espai.

5- VALORACIÓ I CONCLUSIONS

Els resultats han estat molt bons, sobre tot pel que fa a la resposta dels alumnes. Se'ls va començar a donar alguna pauta d'observació, estris de treball, plantejament d'incògnites, curiositat per saber més, i, sobre tot, possibilitat de treballar en altres coses que són habituals a l'escola i al mateix temps parar atenció en l'observació d'ocells.

Al començament fèiem les observacions únicament a les classes d'educació física. Ens sobrevolava un gavià argentat, es barallaven un grup de pardals als arbres del jardí, venien els coloms a beure a la font, el pit-roig donava saltirons a la pista, les cueretes semblava que seguien les ratlles pintades al pati, les cotorres passaven sobre nosaltres amb tant guirigall com sempre, la tórtora aprofitava les porteries de futbol d'observatori, les gavines vulgars es disputaven un tros de xoriço caigut d'un entrepà, ... i així podríem seguir explicant diferents situacions en les quals els nens han vist que al seu pati d'esbarjo podien aprofitar i mirar amb atenció allò que els professors i els llibres de classe expliquen amb textos i fotos.

S'han adonat que el que diuen els llibres és veritat i que quan hem d'observar un ecosistema no cal anar molt lluny per a veure vida: al pati n'hi ha molta, el que cal és saber-la mirar i saber veure aquestes interrelacions que hi ha entre animals que depenen uns dels altres i que es mantenen en un equilibri delicat i fràgil que s'ha de vetllar perquè no es destrueixi. Els nens saben perfectament de l'existència d'arbres, d'herbes, de cucs, de formigues, d'ocells, d'escarabats, de cucs bola, de papallones, etc. al pati.

És per tot això que ha estat bastant fàcil captar la seva atenció amb aquest tema dels ocells. I han tingut una resposta molt especial i bona.

Tots els nens de l'escola han vist, escoltat i jugat amb els ocells del pati, que hem ficat als ordinadors. Els més grans han treballat amb trenta-un ocells diferents que teníem catalogats. Els més petits amb deu (veure annex).

Han après, penso, tot jugant i mirant. I després han sabut extrapolar els aprenentatges i han vingut voluntàriament amb observacions, materials, notícies, llibres, nius, plomes, ous, fotos, etc. sobre ocells del pati i de fora. I ens hem trobat a l'escola amb una col·lecció de materials sobre el tema molt rica i vàlida que restarà com a fons documental del propi centre i que, el que és important, s'ha fet entre tots.

També cal dir que hem tingut aportacions des de fora de l'escola que ens han ajudat molt a desenvolupar l'experiència. El projecte va ser premiat amb una Beca de la Fundació Enciclopèdia Catalana que ens ha permès comprar materials i estris que d'altra manera no haguessin pogut tenir. També hem tingut aportacions de materials d'altres entitats o grups: Parc de Collserola, Parc de Vallparadís de Terrassa, SEO (Sociedad Española de Ornitología), GCA (Grup Català d'Anellament), Direcció General del Medi Ambient de la Generalitat.

Hem tingut el reconeixement de sortir en els medis de comunicació: internet, premsa, ràdio i televisió locals i ens ha permès donar-nos a conèixer mitjançant aquesta experiència d'Educació Ambiental a L'Hospitalet de Llobregat.

Les paraules dels nens en les seves reflexions ens mostren com ha estat d'agraït aquest tema per a ells. Aquí tenim una petita representació del parer dels alumnes de cinquè:

τ *"Lo de ficar les capses niu i les menjadores m'ha agradat perquè així podíem fotografiar els ocells mentre menjaven i també perquè es refugiaven".*

τ *"Els ocells han pogut tenir casa i menjar sense moure un dit".*

τ *"... vam fer un taller anomenat construcció de nius i semblava que fer les caixes niu era molt difícil però una vegada agafes la marxa eren molt fàcils."*

τ *Hem conegut molts ocells que alguns no teníem ni idea, a més hem fet un treball d'informàtica sobre els ocells del pati".*

τ *"Amb els prismàtics i el telescopi hem observat els ocells des de molt a prop".*

τ *"He après molts noms d'ocells. Quan jugàvem també estàvem aprenent".*

τ *"Amb el treball dels ocells del pati hem après molt, hem après a reconèixer els ocells, hem escoltat els seus cants, hem vist moltes plomes diferents, hem observat els ocells amb prismàtics".*

τ *"Jo crec que ha sigut una bona idea fer caixes niu i les menjadores perquè així els ocells poden menjar coses bones".*

τ *"El treball dels ocells del pati m'ha agradat molt perquè hem après molt. L'exposició que hem fet a la biblioteca ha sigut molt bonica perquè el treball dels ocells, tothom del col·legi ha contribuït una mica".*

τ *"Aquest curs he après molt gràcies al Jesús i altres professors. Hem après a identificar els ocells del pati. Els noms dels ocells en anglès i el nom científic".*

⌧ *“També l'exposició que hem fet a la biblioteca ha sigut molt “guapo” perquè semblava de veritat”.*

⌧ *“Abans quan passava un ocell ni ens adonàvem, però ara quan veiem un ocell pensem com es deu dir si no ho sabem”.*

Estem molt satisfets per la feina feta a l'escola pels alumnes i per la feina docent de tot el claustre de professors. La cooperació d'algunes famílies ha estat, com sempre, molt important. Els alumnes agraeixen molt la valoració que fan els seus pares de la feina que es fa a l'escola.

I per acabar, m'agradaria dir que a més de la feina que es fa a l'escola que es veu i és tangible n'hi ha una altra que no es veu però que també hi és. Està a l'interior de cada un dels alumnes que s'ha engrescat amb el treball i això li restarà per sempre.

ANNEX 1

ANNEX 2

<http://www.xtec.es/recursos/clic/cat/act/exper/act54.htm>

Els ocells del pati és un treball interdisciplinari que es fa a partir d'una aplicació informàtica feta amb el programa Clic 3.0 i que després es treballa a altres matèries fora de l'aula d'informàtica.

El programa està fet en tres versions diferents: *primària-català*, *primària castellà i infantil-cicle inicial-català*. Són activitats multimèdia on hi ha imatge, so i es demana molta interacció amb l'alumne.

La versió catalana per a primària – preferiblement per als cicles mitjà i superior- té 123 activitats agrupades en 8 paquets clic:

- **Identifiquem els ocells:** Informació sobre el nom i el cant dels ocells. Identificacions, relacions i associacions entre l'ocell i el seu nom i cant.

- **Coneixem millor els ocells:** Identificació en làmines, parts de l'ocell, dimorfisme sexual, les plomes: parts i tipus, el niu, caps-niu, la migració, puzzles diversos.

- **Sopes d'ocells:** Localització dels nom dels ocells en diferents sopes en ordre de dificultat, amb el reforç de la imatge i el cant.

- **Refransys, expressions, dites i maneres de dir:** Activitats de llengua basades en refransys, dites, expressions, maneres de dir, puzzles d'ordenar refransys.
- **Juguem amb els ocells:** Jocs de diferències, comptar ocells, identificar siluetes, paraules creuades, ocell de paper.
- **Juguem amb les paraules:** Activitats de llengua i literatura amb cançons, poemes, escriptura correcta del nom dels ocells.
- **Fem puzzles:** Puzzles de diferents tipus.
- **Guia i cants dels ocells:** Informació sobre ocells, consells d'ús de la guia, terminologia de les parts d'un ocells, ús de prismàtics, 31 fitxes de descripció dels ocells del pati amb la imatge i el seu cant.

La versió castellana té 137 activitats també agrupades en 8 paquets similars als de l'anterior versió.

Hi ha les diferències pròpies de la llengua i sobre tot al paquet "Refranes, dichos y frases hechas".

La versió d'infantil i cicle inicial treballa amb els deu ocells més comuns. Té 70 activitats agrupades en 6 paquets.

Tot aquest material informàtic també el tenim en suport paper en llibres i làmines que ens ajuden a treballar-lo a la classe.

